

Evlilik Doyumu ve İş Doyumu : Bir Ön Çalışma

Yard. Doç. Dr. Esin TEZER

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Özet — Bu çalışmada, evlilik doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik ön bilgiler verilmiştir. Evli ve bir işte çalışan 63 bireyin Evlilik Yaşamı Ölçeği ile İş Doyumu Ölçeğinden elde ettikleri puanlar arasında hesaplanan korelasyon katsayısı 0.45'tir. Çalışmada, cinsiyete ilişkin bir fark bulunamamıştır.

Summary — Marital Satisfaction and Job Satisfaction : A Pilot Study.

This study attempts to provide a preliminary data concerning the relationship between marital satisfaction and job satisfaction. Marital Life Scale and Job Satisfaction Scale were administered to 63 individuals who were married and full time employees. Significant relationship was found between marital satisfaction and job satisfaction ($r = 0.45$, $p < 0.001$). No significant sex difference was found.

Giriş

Evlilik doyumu ve iş doyumu bireylerin yaşamdan sağladıkları genel doyumun önemli iki alanını oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, yaşam doyumu, iyi bir iş ve iyi bir aile hayatına sahip olmaya bağlı olarak yaşanan bir doyumdur (Sekaran, 1983). Bu kapsamda, evlilik doyumu, iş doyumu, yaşam doyumu arasındaki ilişkiler, psikoloji, sosyoloji, psikolojik danışma, işletme, vb. pek çok farklı alanlardaki araştırmacıların ilgisini çeken bir konu olmuştur.

Bu ilişkileri saptamak amacıyla yapılan araştırmalar incelendiğinde, iki yaklaşımın varlığından söz edilebilir. Bunlardan biri, ilgili alana bağlı olarak, evlilik doyumu ile yaşam doyumu veya iş doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaya yönelik olarak ayrı ayrı sürdürülen araştırmalar, diğeri ise iş-aile ilişkileri, iş-aile doyumu ve yaşam doyumu bağlamında kuramsal bir model içinde bu ilişkileri ortaya koymayı amaçlayan araştırmalardır. Birinci grupta yer alan araştırmalarda evlilik doyumu ile yaşam doyumu (örneğin Lee, 1978) ve iş doyumu ile yaşam doyumu (örneğin, Rice, Near ve Hunt, 1980) arasındaki ilişkilerin olumlu ve anlamlı düzeyde olduğuna ilişkin bulgular gözlenmektedir. İkinci grupta yer alan araştırmalar ise, yukarıda da belirtildiği gibi, evlilik ve iş doyumu arasındaki ilişkileri daha kapsamlı bir modelin bir parçası olarak ele almaktadır. Örneğin, Higgins,

Duxbury ve Irving (1992), bu kapsamda yaptıkları bir çalışmada, evlilik doyumu ve iş doyumu yerine aile yaşamının kalitesi, iş yaşamının kalitesi gibi daha kapsamlı yapıların (constructs) kullanılması gerektiğini vurgulamakta ve araştırmalarında bazı sınırlılıklar taşıdığını belirttikleri bu iki yapı arasında 0.49 korelasyon katsayısı elde ettiklerini bildirmektedirler.

Bu alanda yapılan araştırmalarda üzerinde durulan bir başka konu da, saptanan ilişkileri etkileyen bazı ara değişkenlerin (örneğin, öğrenim düzeyi, çalışma süresi veya evlilik süresi, çocuk sayısı vb.) etkilerinin araştırılması ile ilgilidir. Bu değişkenler içinde, her iki alanda da en çok ilgi çeken cinsiyet değişkeni olmuştur, (Tait, Padgett ve Baldwin, 1989; Higgins, Duxbury ve Irving, 1992). Tait, Padgett ve Baldwin (1989), kadının iş yaşamına girmesi sonucu işin kadının yaşamında önemli bir yer tutmaya başladığını belirtmekte ve buna bağlı olarak kadınlarda daha yüksek korelasyonlar elde edilmeye başladığını bildirmektedirler.

Buraya kadar yapılan tartışmalar, özellikle psikolojik danışma açısından bakıldığında, bireyin yaşamında ve ruh sağlığında evlilik ve iş doyumunun önemini ortaya koymaktadır. Ülkemizde, bir yandan kadının iş hayatına girmesiyle değişen evlilik ilişkileri tartışılırken, öte yandan "iş yerindeki sorunlar eve taşınmamalı" inancının getirdiği beklentilerin ne ölçüde geçerli

olduğu ve bu iki alanın birbiriyle ilişkisi üzerinde araştırma yapmayı zorunlu kılmaktadır.

Böylece, evlilik doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkinin saptanması daha kapsamlı bir çalışmanın bir parçası niteliğini taşıyacaktı. Bu araştırmanın amacı, bu ilişkiyi saptamaya yönelik bir ön çalışma yapmaktır.

Yöntem

Denekler

Araştırma, bir işte çalışan, evli ve üniversite mezunu 63 birey üzerinde yürütülmüştür.

Ölçme Araçları

Bu çalışmada evlilik doyumunu ve iş doyumunu ölçmek amacıyla daha önce araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Evlilik Yaşamı Ölçeği ve İş Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçme araçlarıyla ilgili özet bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Evlilik Yaşam Ölçeği, evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiş 10 maddeden oluşan 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir (Tezer, 1992). Ölçek maddelerine verilen yanıtlar doyumsuzluk-doyum yönünde 1 ve 5 arasında ağırlıklandırılmıştır. Evlilik doyumu puanı 10 ile 50 arasında değişmektedir.

Ölçeğin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0.91; test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0.85'dir. Evli ve boşanmış denek gruplarının puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı düzeydedir. ($t = 6.23, p < 0.01$). Ölçek ile Kişisel Davranış Anketi (Kozan, 1983) arasındaki korelasyon Evlilik Doyumu Ölçeğinden elde edilen puanların sosyal beğenirlikten kısmen arınık olduğunu gösterir niteliktedir ($r = 0.21$).

İş Doyumu Ölçeği, işten sağlanan genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiş 10 sorudan oluşan 4 dereceli Likert tipi bir ölçektir (Tezer 1991). Ölçekteki sorulara verilen yanıtlar doyumsuzluk-doyum yönünde 1 ile 4 arasında ağırlıklandırılmıştır. İş doyumu puanı 10 ile 40 arasında değişmektedir.

Ölçeğin Spearman - Brown formülüyle hesaplanan güvenirlik katsayısı 0.91'dir. Ölçek ile Kişisel Davranış Anketi (Kozan, 1983) arasındaki korelasyon İş Doyumunu Ölçeğinden elde edilen puanların sosyal beğenirlikten kısmen arınık olduğunu gösterir niteliktedir ($r = 0.21$). Bu ölçek çeşitli araştırmalarda iş doyumunu ölçmek amacıyla kullanılmıştır (Tezer ve Uzer, 1992; Ergene, 1990; Ünal, 1987).

İşlem

Evlilik Yaşamı Ölçeği ve İş Doyumu Ölçeği, araştırmaya katılmayı kabul eden bireylere evlerinde veya iş yerinde uygulanmıştır. Bireyler her iki ölçeği yaklaşık 15 dakikada yanıtlamışlardır.

İstatistiksel Analiz

Araştırmaya katılan bireylerin Evlilik Yaşamı Ölçeği ve İş Doyumu Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı formülüyle hesaplanmıştır. Ayrıca, kadınlar ve erkekler için elde edilen korelasyonlar ile ortalamalar arasındaki farklar z ve t-testi ile incelenmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik ve iş doyumu puanlarının ortalama ve standart sapmaları ve kadın ve erkekler ile tüm grupta ayrı ayrı olmak üzere, evlilik doyumu ile iş doyumu arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Evlilik ve İş Doyumu Puanlarının Cinsiyete Göre ve Tüm Grupta Ortalama ve Standart Sapmaları ile Bu Puanlar Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Cinsiyet	n	Evlilik Doyumu		İş Doyumu		
		X	s	X	s	r
K	23	40.3	6.44	29.3	4.86	0.55*
E	40	39.4	7.38	29.7	4.92	0.41*
TÜM GRUP	36	39.7	7.01	29.5	4.86	0.45*

* $p < 0.001$

Tablo 1'de görüldüğü gibi, evlilik doyumu puanının ortalamaları kadınlarda 40.3, erkeklerde 39.4; standart sapmaları ise sırasıyla 6.44 ve 7.38'dir. İş doyumu puanının ortalama ve standart sapmaları ise, kadınlarda 29.3 ve 4.86; erkeklerde 29.7 ve 4.92 dir. Tüm grupta ise, evlilik doyumu puanı ortalaması 39.7, standart sapması 7.01; iş doyumu ortalaması 29.5; standart sapması 4.86'dir. Evlilik doyumu ile iş doyu-

mu arasındaki korelasyonlar ise, kadınlarda 0.55, erkeklerde 0.41, tüm grupta 0.45'tir ve bu korelasyonlar 0.001 düzeyinde anlamlıdır.

Cinsiyet farklılıklarına ilişkin bulgular ise, kadın ve erkeklerin evlilik doyumu puan ortalamaları ve iş doyumu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını (sırasıyla $t = 0.55$ ve $t = 0.27$); kadın ve erkeklerin evlilik ve iş doyumu puanları arasındaki korelasyonlar arasında da anlamlı bir fark olmadığını ($z=0.68$) ortaya çıkarmıştır.

Tartışma

Araştırma bulguları, evlilik doyumu ve iş doyumu puanları arasında elde edilen korelasyon katsayılarının hem cinsiyete göre hem de tüm grupta anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Bulgular, ayrıca, hem evlilik ve iş doyumu puan ortalamaları hem de bu iki puan arasındaki korelasyonlar yönünden cinsiyete bağlı bir fark bulunmadığını ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmada evlilik doyumu ile iş doyumu arasında elde edilen korelasyon katsayısı 0.45'tir. Bu katsayı Higgins, Duxbury ve Irving (1992) tarafından yapılan çalışmada elde edilen katsayıya ($r = 0.49$) çok yakındır. Bu çalışmada, ayrıca, evlilik ve iş doyumu arasında elde edilen korelasyon katsayılarının kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgunun da diğer araştırma bulgularıyla tutarlı olduğu gözlenmektedir. (Tait, Padgett ve Baldwin, 1989). Bu açıdan bakıldığında, bu çalışmanın bulgularının evlilik ve işten sağlanan doyumun birbiriyle ilişkisini saptamaya yönelik çalışmalara ek bir kanıt oluşturduğu söylenebilir. Ancak, saptanan bu ilişkinin daha geniş bir örnekleme yeniden test edilmesi ve bu ilişkiye etki edebilecek öğrenim düzeyi gelir, evlilik ve çalışma süreleri vb. bazı demografik değişkenleri de dikkate alarak incelenmesi için daha kapsamlı araştırmalar yapılması gerekmektedir.

Kaynaklar

Ergene, T. (1990). The leadership styles of the high school administrators and relations with their type A/type B behavior patterns. Unpublished Master Thesis. Hacettepe University, Ankara.

Higgins, C.A., Duxbury, L.E. ve Irving, R.H. (1992). Work - family conflict in the dual - career family. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 51, 51-75.

Kozan, K. (1983). Davranış bilimleri araştırmalarında sosyal beğenirlik boyutu ve Türkiye için bir sosyal beğenirlik ölçeği. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 10, 447-478.

Lee, G.R. (1978). Marriage and morale in later life. *Journal of Marriage and the Family*, 40, 131 - 139.

Rice, R., Near, J. ve Hunt, R. (1980) The job satisfaction life satisfaction relationship : A review of empirical research. *Journal of Applied Social Psychology*, 1, 37 - 64.

Sekaran, U. (1983). Factors influencing the quality of life in dual - career families. *Journal of Occupational Psychology*, 56, 161 - 174.

Tait, M., Padgett, M.Y. ve Baldwin, T.T. (1989). Job and life satisfaction : A reevaluation of the strength of the relationship and gender effects as a function of the date of the study. *Journal of Applied Psychology*, 74, 502 - 507.

Tezer, E. (1992) Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum : Evlilik Yaşamı Ölçeği. *ODTÜ İnsan Bilimleri Dergisi* (Baskıda).

Tezer, E. ve Uzer, A.S. (1992) Okullarda görev yapan psikolojik danışmanların iş etkinlikleri ve işlerinde karşılaştıkları sorunlar ile iş doyumları arasındaki ilişkiler. *ODTÜ İnsan Bilimleri Dergisi* (Baskıda).

Tezer, E. (1991) İş Doyumu Ölçeği. *H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 9, 1-3 (Baskıda)

Ünal, L.I. (1987) Türkiye'deki teknik ara insan gücünün eğitimin ekonomik değeri kapsamındaki nitelikler açısından değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.